Haar *Een half jaar in Amerika* opgedragen aan Mrs. Caroline Atwater, is een omgewerkte en zéér vermeerderde herdruk van deze brieven, en bevat tevens haar opstel over: het *Kerkelijk leven* in Amerika, dat in „Ons Tijdschrift" een plaats vond.

Dit alles ligt nu in een, uit typographisch oogpunt, keurig uitgevoerd, fraai gebonden boek van 447 bladzijden voor ons.

De uitgever Daamen heeft er eer van.

Had ik reeds vroeger de brieven uit Amerika, toen zij in „Timotheus" stonden, met genoegen gelezen, nu ik ze hier in boekvorm voor mij had, heeft de herlezing nog grooter genoegen verschaft.

Het is toch metterdaad aan de schrijfster gelukt, ons een beeld bij te brengen van dat Amerika, wat zij zelf, in tegenstelling met het *materialistische*, als het *idealistisch* Amerika aanduidt.

„Het Amerika van Washington en Lincoln, van Longfellow en Motley — de sfeer van Roosevelt's *American ideals*."

Het boek leest, in vlotten stijl geschreven, allerprettigst.

Mej. Kuyper, die de gave bezit om menschen en dingen goed waar te nemen, weet het ook aardig te zeggen.

Het aantrekkelijke van dit boek zal voor zijn meeste lezers, evenals voor mij, zijn, dat het verplaatst in een vrijwel onbekende wereld.

Maar wat het, voor mij althans, daarbij bijzonder belangwekkend maakt is, dat het zoo in-subjectief is.

Telkens vernemen wij hoe de schrijfster dat alles nu vindt.

Schier geen bladzijde zonder een waardeeringsoordeel.

En dat geeft aan *Een half jaar in Amerika* zijn warmte, zijn innigheid. Zet er den stempel van de persoonlijkheid op.

Ge ziet er uit hoe al dat vreemde en nieuwe zich afspiegelt in het bewustzijn van een jonge, hollandsche Calviniste van onzen tijd.

Laat mij een passus mogen afschrijven.

„In de Sade Chapel laat men dan ook predikanten van allerlei kleur de diensten leiden.

Ik hoor er een uitstekend redenaar, die met zeer ware en mooie opmerkingen begint. In gloeiende termen gewaagt hij van den zin, tot vereenigen en verbroederen, die thans Christenen zooveel nader tot elkander brengt. Maar aan het slot dient hij ons nog even een kleine vermaning toe, dat in die algemeene broederschap nog niet zijn opgenomen.... de modernen. Dat die het toch ook zoo „goed meenen" en zoo veel goed doen.

Dat is een der adders, die hier onder het gras schuilen. In den hartstocht tot vereenigen ziet men eerst kleine, dan groote beginselverschillen over 't hoofd.

Het is goed, muren aftebreken, die menschenwerk zijn, maar wee de hand, die zonder oordeel des onderscheids ook grenzen ontbloot, die God bevolen heeft in stand te houden en te bewaken!" (p. 208).

Tot zoover Mej. Kuyper.

Deze en dergelijke uitlatingen acht ik daarom belangwekkend, omdat zij mij een blik gunnen in de wijze waarop de Amerikaansche toestanden reageeren in een bewustzijn tot welks inhoud, onder meer, behoort de overtuiging van het ongeoorloofde van de verflauwing der grenzen en van het plichtmatige van het de wacht houden bij het beginsel.

En hier kom nog iets bij. Deze en dergelijke uitlatingen wekken ook mijn sympathie voor het boek, omdat zij het maken tot een boek in mijn geest en naar mijn hart, tot een gereformeerd boek.

Ware ik „modern", ik zou, om iets te noemen, over dien „adder onder 't gras" op 208 mij ten zeerste verontwaardigen en misschien wel met een paar krachtige invectieven aan het adres van de „in enghartig dogmatisme bevangene", of zoo iets, het boek verstoord dichtslaan.

Nu ik echter niet „modern", ben, heeft: „Dat is een der adders, die hier onder het grasschuilt", op p. 208, mijn volle instemming en voel ik daarin verwantschap met de schrijfster en het stuk van Gedoofsovertuiging.

Nog een passus om te doen zien, hoe aan deze waarneemster, als ze *wil*, niets ontgaat; ook niet het contrast.

„Sommige kerken maken deze koren onzicht baar door ze achter een gordijntje te zetten. Maar als 't koor opstaat om te zingen, ziet men soms een gehele rij veeren en pluimen boven 't gordijntje uitsteken en op de maat van 't gezang heen en weer wiegelen". p. 196.

Velen zouden dát „niet eens hebben gezien". Moet je *kunnen* willen zien.

Zij verstaat die kunst en ziet nu dat heelmalle van het op de maat van 't gezanghheen en weer wiegelen van veeren en pluimen, waarmee zich voor haar associeert de gedachte: „dameshoeden", die zij echter, van wege 't gordijntje, niet ziet, en welk in de maat meedoen van pluimen en veeren met het plechtig zingen van menschen dan zoo contrasteert.

Zeker, van de gave der kunst om dergelijke dingen te willen zien, kan 'n mensch in deze wereld voor zich zelf vaak last hebben. Maar toch is deze gave voor wie *amusant* willen schrijven, oommisbaar. En aan het bezit dezer gave bij zijn schrijfster dankt *Een half jaar in Amerika* dan ook zijn niet te onderschatten goede eigenschap van zijn lezers niet licht te vervelen.

Dit jongste werk van Mej. Kuyper komt mij voor het best geslaagde van al wat ik van haar gelezen heb.

Een boek van kleurigheid en fleurigheid als van lente.

Een amusant boek.

Een boek dat er in onze christelijke, onze zuiver-christelijke lectuur, wezen mag.

---

2. J. C. Sikkel, Dienaar des Woords te Amsterdam. *Het vruchtdragend Tarwegraan.* Leerrede over Johannes XII, vs. 20—33. *Amsterdam.* H. A. van Bottenburg. 1908.

Deze leerrede is door Ds. Sikkel uitgesproken in de Ruimkerk te Amsterdam, op Zondag 1 Maart 1908, na vijf en-twintigjarige ambtsbediening.

Ds. H. Schokking zegt in zijn bijdrage voor het *Gedenkboek* ter gelegenheid van Ds. Hoedemaker's 40 jarige ambtsbediening, dat ouderwetsche gemeenteleden niet veel ophebben met een intreepreek. Men zou dit ook kunnen uitbreiden tot gelegenheidspreek in het algemeen.

Toch zijn er gelegenheidspreeken waarbij het wenschelijk zou wezen, dat die ouderwetsche gemeenteleden dan maar eens een uitzondering maakten.

Wenschelijk voor hen zelf.

En onder die kategorie van gelegenheidspreeken behoort ook deze hier door mij aan te kondigen preek van Sikkel.

„Bij machtiger geesten dan de doorsneepredikers kunnen zijn, zal immers de verhevenheid van 't oogenblik al hunne gaven in actie brengen."

Aldus in het reeds aangehaalde werk Ds. Schokking.

Welnu, bij Ds. Sikkel die, naar mijn bescheiden meening, een machtiger geest dan de doorsnee-prediker is, heeft dit laatste geval zich voorgedaan.

Metterdaad heeft deze begaafde prediker in die leerrede op 1 Maart al zijn gaven in actie gebracht.

Het getuigt van fijnen takt in die gedachtenisrede, dat de prediker — anders dan een „doorsneeprediker" zoo licht doet — er betrekkelijk weinig van zich zelf in spreekt.

Op 1 Maart ving in de Amsterdamsche Gemeente de gewone jaarlijksche „lijdensprediking" aan.

Sikkel nu hield den aangewezen tekst.

Uit den tekst heeft hij gegrepen de gedachte van het tarwegraan, in vs. 24.

Rijk en diep en zoo als Ds. Sikkel dat verstaat, is de toelichting deze gedachte; metterdaad een openen van het Woord.

En als hij haar dan gaat toepassen, biedt dit hem tevens de gelegenheid om te gedenken en te doen gedenken.

Te gedenken wat hij mocht spreken en leeren en schrijven in de Gemeenten van *Biesslinge, Hylaard, 's Gravenhage, Amsterdam.*

Kort, duidelijk, ootmoedig en dankbaar.

Een stuk van den strijd van ons gereformeerde volk op kerkelijk, sociaal en politiek gebied.

Men lese deze leerrede.

Een opbouwend woord, ook opbouwend voor onze dankbaarheid aan God die ons dezen medestrijder en medearbeider heeft geschonken.

3 H. van Dijk. Geref. Pred. te *Zwammerdam. De Lampe des Woords.*

I. Twaalf Schriftoverdenkingen voor Leeskerk en Huisgezin. Uitgever J. Wristers, Utrecht.

De titels zijn: 1. De eerste Diakenen (Hand. 6 : 1—6); 2. Bekeering van Saulus (Hand. 9 : 1—9); 3. De kreupelgeborene van Lystre (Hand. 14 : 8—12); 4. Morgenstond en nacht (Hervorming) (Jes. 21 : 11, 12); 5. De Lofzang van Maria (Luc. 1 : 46—55); 6. De Lofzang van Zacharias (Luc. 1 : 67—79); 7. Gods liefde tot de wereld (Kerstfeest) (Joh. 3 : 16); 8. Het ontwaakte zwaard (Zach. 13 : 7); 9. Buiten de poorte (Hebr. 13 : 10—16); 10. Jezus graf en onze graven (Matth. 27 : 61); 11. Van U mijn lof (Paschen); 12. Bijf met ons.

Deze meditatiën laten zich met stichting lezen, en vooral aan onze leeskerken kan ik ze van harte aanbevelen.

Vereenigingsleven.

ONZE JONGELINGEN.

VIII.

Hoe geheel anders dan wat we in ons vorig artikel aanhaalden uit de verslagen van Groningen en Overijsel, klinkt wat men uit Friesland meedeelt:

Ons ledental ging ook dit jaar flink vooruit: het steeg tot 108. Dank zij gestadige propaganda in den Zuidoosthoek kwamen de jongste aansluitingen in hoofdzaak vandaar. Dus begint zich onze hoop eenigermate te realiseeren. De Z.O.-hoek was steeds onze zwakke plek; zoo gaarne zouden we ook onze Bondsvrienden daar zeilen, opdat ook door de J. V. ingewerkt zou kunnen worden op het inderdaad berucht: Zuid-Oostelijk Friesland.

Natuurlijk gaat uitbreiding van Ringental met de toename van Vereenigingen gepaard. Reeds steeg het getal tot 20. Een paar dier Ringen dienen wel is waar nog een paar Vereenigingen meer in zich op te nemen om krachtig te kunnen werken, doch over 't algemeen zijn de Friesche Ringen behoorlijk georganiseerd en maken heusch deel uit van de Bondsorganisatie.

Het jaarlijksch rapport over den arbeid der Ringen op hunne vergaderingen wees op verrassende resultaten. De Afdeeling meent door te moeten gaan op den ingeslagen weg en telken jare den Ringarbeid in rapport te moeten brengen, ten einde zoo mogelijk den een van den ander te doen leeren....

Zoo ziet men, dat er voor de organisatie van Gereformeerde Jongelingen nog heel wat te doen is, ook in de provincien, waar de toestand het meest gunstig is.

Maar we noemden als een der oorzaken van den bloei van den *Gereformeerden Bond* ook het dagelijks orgaan waarover hij beschikt, n.l. het *Gereformeerd Jongelingsblad*, dat met zijn oplage van 7300 exemplaren — voor 9777 leden — inderdaad wel geschikt is om invloed te kunnen uitoefenen.

En de invloed dien het in werkelijkheid uit oefent, is zeer zeker niet gering. Het blad weet *leiding* te geven, niet alleen voor wat betreft de organisatie en het optreden naar buiten van de Vereenigingen, maar veel meer nog — en daar komt het voornamelijk op aan — voor den inwendigen dienst, voor de wijze waarop de Vereenigingen haar hoofddoel trachten te bereiken: „overeenkomstig ons calvinistisch volkskarakter werkzaam te zijn tot het doen kennen en belijden der Gereformeerde beginselen voor Kerk, Staat en Maatschappij".

Het is alleszins te prijzen, dat dit flinke weekblad, hetwelk voor het meerendeel der nummers 8 pagina's tekst geeft, slechts.... *f* 1 per jaar kost voor aangesloten vereenigingen, en maar *f* 1.50 voor alle anderen.

Niettegenstaande dezen lagen prijs kan men toch nog een niet te versmaden winst maken, zooals blijkt uit het financieel verslag over 1906, dat een voordeelig saldo aanwijst van *f* 556,41.

Veel zou er nog van „Onze Jongelingen" in het algemeen, en van onze Gereformeerde Jongelingen in het bijzonder, zijn te zeggen. Maar de bedoeling van deze weinige artikelen over het leven en streven der Jongelingsvereenigingen was slechts, een *overzicht* over haren niet genoeg te waardeeren arbeid te geven. We hopen dat ons dit eenigermate gelukt is.

En als we dan thans onze reeks artikelen besluiten, dan doen we dat met het woord, dat de heer Van Oversteeg verleden jaar op den Bondsdag te Leeuwarden sprak, toen de jongelingen in zoo grooten getale opgekomen waren, dat één gebouw hen niet bevatten kon en ze dus met recht konden getuigen, dat ze tot twee heiren waren geworden.

Zijn woord luidde toen aldus:

Als wij nu in onze gedachten een 20 tal jaren teruggaan en ons herinneren, hoe in een der onaanzienlijke achterbuurten van Amsterdam, in een kil schoollokaal de jongelingen bijeenkwamen, bleek van de koude, timide over hetgeen zij gingen beginnen, en wij vergelijken dit met den toestand op heden, dan moeten wij dankbaar zijn, dat het God behaagd heeft, het mosterdzaadje te doen opwassen tot zulk een grooten boom, dat hij nu als het ware twee gronden noodig heeft. Daarom was het niet te veel gevraagd, toen wij straks verzochten te zingen:

„Springt op van vreugd, verheft Zijn lof".

Uit de Pers.

Ook onder de modernen wordt toch gevoeld, hoe in de vermenging van kunst en religie een zeer gevaarlijk element schuilt. Een ingezonden stuk in de *Hervorming* protesteert daarom tegen de kunstvoordracht van gewijde poezie, door Mevr. Holtrop van Gelder gegeven:

De godsdienstige bewustheid die »geen stichting heeft kunnen vinden" in de gewijde kunstavonden, »integendeel er pijnlijk door getroffen is", heeft naar het mij voorkomt, onbedriegelijk getuigd.

Van de kunst is gezegd dat zij weinig meer is dan schoone illusie! Dat geldt vooral van die kunst welke een karakter of een gemoedsstemming wil vertolken door persoonlijke weergave, m. a. w. tooneelspelkunst en declamatie. Hier is schijn in meer dan één zin! Zichzelf te kunnen loochenen en te kunnen kruipen in de huid van een ander, ziedaar een der eerste eischen die men aan een acteur of declamator stellen moet. Het moet zijn doel zijn den schijn van werkelijkheid te wekken. Het is b.v. geen kunst wanneer een jong meisje een kinderrol heeft te vervullen en reeds »goed" speelt wanneer zij zich geeft zooals zij is. Dat is natuur! Maar wanneer de brave en gemoedelijke Veltman, die geen vlieg kwaad zal doen en de rechtschapenheid zelve is, de rol van den doortrapten schavuit verrader zóó heeft gespeeld dat een-voudigen, den schijn voor werkelijkheid aanslende, in naam van recht en deugd hem te lijf willen, dan heeft hij kunst gegeven.

Ziehier nu een reden tot ergernis voor de godsdienstige bewustheid bij de voordrachten van gewijde poëzie. Het heilige wordt *nagebootst*, wordt gegeven in een *schijn*. Daarvoor is het te hoog! De diep-vrome gestemdheid zal dientengevolge pijnlijk gekwetst worden, zoowel bij de Passiespelen te Oberammergau, als bij de *vertooning* van deemoed, schuldbesef en godsaanbidding in *Elkerlijck*, als bij het gebed op het tooneel in welk stuk dan ook. Zelfs een persoonlijkheid als Mevr. Holtrop—Van Gelder, die zich ongetwijfeld in ernstige stemming aan de voordrachten wijdt, geeft als declamatrice niet anders dan kunst, d. i. schijn, en voor een schijn is het hoog-heilige.... te heilig. De beoordeelaar K. scheef onlangs in de *Hervorming*: »de klaagprofetie van Jeremia b.v. werd uitgevoerd op een wijze, die sterk doet denken aan het hyperdramatische van het tooneel. Het was te schreierig, te karakteristiek klagerig. Het rickte te veel naar de planken". Veronderstel nu dat deze opmerking juist is, de declamatrice haar ter harte neemt en zij een volgende maal spreekt meer op intiemgodsdienstigen toon, is dan de zaak in orde? Dan heeft zij een beteren schijn aangenomen, maar schijn is het gebleven.

Maar er is nog iets anders. Het heilige is het waarachtige, de diepste realiteit, het puurste van het zielelceven zelf. Het heeft een eenige en zelfstandige waarde en is zoo rein, zoo het goddelijke zelf, dat elk welgestemd menschenhart er zich van zelf voor buigt. Wie zal het bosch dat in zijn lentedos te pralen staat, met guirlandes en lampions omhangen? Wie zal aan het hoog-heilige zelf nog een jiernad aanbrengen om het voor menschen aantrekkelijk te maken?

Maar dat geschiedt bij de gewijde kunstavonden. Het is daar eigenlijk te doen om het het gewijde, en de kunst wordt er als ornament aan toegevorgd om anderen er voor te winnen. Is het heilige dan zelf daarvoor niet krachtig genoeg? vraagt het vrome gemoed ontsteld en geergerd. Non tali auxilio! Niet met dergelijke hulp! Het schoone van buitenaf op dergelijke wijze opsettelijk aan het heilige toegevoegd, is er een smet op, is er een verlaging van. Dat is een monsterverbond!

Niet dat het heilige en schoone onvereenigbare grootheden zouden zijn, maar het schoone heeft dan alleen, in verband met het heilige, recht van bestaan, wanneer de geestdrift in het heilige als vanzelf harmonische en schoone vormen schept (zooals b.v. de Psalmen). Als een vernisje er van buiten af opgelegd, vloekt het er tegen!

Misschien hebben de vroegere Calvinisten het wel instinctief gevoeld: het heilige is zichzelf genoeg, en hebben zij uit vrees van het heilige door het schoone te onteeren — zooals zij in de »Roomsche superstitie" opmerkten — het schoone onteerd door b.v. de banken in de afschuwelijke schavot-kleur te steken. Uit eerbied voor het heilige een minachting voor het schoone.

Zij kwamen op een dwaalweg! Maar ook zij die in onzen tijd het Protestantsch kerkgebouw opsieren met beschilderde raampjes, plaatjes en dergelijke, tot verhooging der stichting en tot stemming van het gemoed! Het meeste zinnelijk schoon — en welk schoon gaat nict door de zinnen? — is in het kerkgebouw hinderlijk voor de aanbidding in geest en in waarheid. Rustig moet de omgeving stemmen, maar niet er op aangelegd zijn om te treffen door schoonheid.

Het voordragen van gewijde poezie door een acteur of declamator van beroep, is m. i. een misgreep. En het antwoord op de vraag hoe het toch wel komt, dat zulke voordrachten, zelfs bij een haast volkomen kunstuiting als van Mevr. Holtrop, aan een innig godsdienstig gemoed geen verheffend en stichtelijk genot kunnen schenken, doch slechts ontstemming wekken en ergernis geven, moet m. i. vooral in de hierboven aangegeven richting worden gezocht.

Het bovenstaande is een poging — niet meer dan dat — om wat daarbij onbewust of halfbewust in zulk een gemoed zal omgaan, tot klaarheid en uitdrukking te brengen.

Er ligt in dit schrijven zooveel waarheid, er spreekt zulk een diepe opvatting van de religie uit, dat we dit getuigenis met hartelijke instemming overnemen.

God wil gedieud worden *in waarheid* en *in geest* en daarom is elke nabootsing van het heilige niet anders dan een profanie.

Officieele Berichten.

Rijswijk, 5 Maart. Het was voor onsen scheidenden leeraar, Ds. E. Kropveld, op Donderdag 5 Maart een zangenamen avond. Eenige broeders hadden zich tot een commissie gevormd met het doel, Z.Eerw., namens leden, catechisanten en belangstellenden een aandenken aan te bieden. Een groote schare had 's avonds het kerkgebouw gevuld, toen even acht uur Ds. Kropveld en familie werd binnengeleid. Nadat de bijeenkomst door den voorzitter der commissie op de gebruikelijke wijze was geopend, werd door een der broeders een woord gesproken ter herinnering aan de jaren, welke Z.Eerw. in ons midden mocht zijn, en het vele, dat hij voor de gemeente heeft mogen doen. Aan het einde zijner rede overhandigde hij Z.Eerw. een sierlijk album, bevattende de namen der leden catechisanten en belangstellenden, terwijl tegelijk het aandenken werd onthuld, bestaande uit een prachtig buffet en hanglamp. Z.Eerw. was door zooveel blijken van gehechtheid zichtbaar ontroerd, en dankte de aanwezigen met bewogen stem, zeggende: „dit is van den Heere geschied en het is wonderlijk in onze oogen". Nadat nog enkele hartelijke woorden waren gesproken door het hoofd onzer Chr. school en door Ds. André van Schoonhoven, werd deze bijeenkomst gesloten met Psalmgezang en gebed. Na afloop werd door allen van de gelegenheid gebruik gemaakt om Ds. Kropveld en mevrouw de hand te drukken.

Buitenland

Frankrijk. Uit Madagascar.

Het schijnt dat er betere tijden voor de Zending op Madagascar zullen aanbreken. Althans een poging om op Madagascar zelf een demonstratie te doen plaats hebben ten gunste van de politiek, die door den gouverneur Augagneur gevolgd wordt, is jammerlijk mislukt. Het plan was om te Tananarivo op Kerstdag eene groote vergadering te houden, waarop eene resolutie moest aangenomen waarbij de vijandige gedragslijn van den gouverneur ten opzichte van de Zending werd goedgekeurd. De bekende advocaat en redacteur Thuillier zou daarbij eene redevoering uitspreken. De man werd echter ziek, zoodat de vergadering niet doorging. De Christenen uit de inboorlingen zagen daarin de hand Gods. Doch Thuillier herstelde en op Zondag 5 Januari werd de aangekondigde vergadering gehouden, die door 1500 menschen bijgewoond werd. Thuillier kwam nu met zijn rede, en betoogde dat de Zending schadelijk werkte, onpatriotisch was, enz. Ten slotte stelde hij de resolutie voor, waarbij adhesie betuigd werd aan het optreden van den te Parijs vertoevenden Gouverneur. Al de ambtenaren die in de zaal waren, stemden door middel van opstaan er voor. Een door zendelingen opgeleid doctor Ramisiray vertolkte hierop de rede van den advocaat in de Madagascische taal, en daarna werden de inboorlingen tot teeken van hunne instemming verzocht op te staan. Slechts drie mannen uit de groote massa voldeden hier aan. Men dacht dat de inboorlingen de zaak niet goed hadden begrepen en daarom legde Rimisiray nog eens uit, waarover het ging; doch daarna stonden wederom drie mannen op.

De inboorlingen, schoon niet tot de Christenen behoorende, wisten zeer goed wat zij gedaan hadden, want het drietal dat opgestaan was, werd zóó door hunne volksgenooten beschimpt en voor lafaards uitgescholden, dat de vergadering moest gesloten worden. Het telegram dat naar Parijs melden moest, dat er te Tanarivo eene groote demonstratie ten gunste van Augagneur had plaats gehad, bleef nu natuurlijk achterwege. Het is opmerkelijk, dat ook inboorlingen, die niet tot de Christenen te rekenen zijn, het optreden van den gouverneur zoo ondubbelzinnig afkeurden.

Aan de andere zijde schrijft de Fransche zendeling Ferrand, dat in zijn district lang niet zooveel scholen gesloten werden als verwacht werd. De helft van zijn scholen bleef behouden. Ook blijkt het, dat de vervolging de menschen eer *in*, dan uit de kerk drijft. Waar hij vroeger slechts 7 à 8 toehoorders kon vergaderen, daar zag hij er nu 25 à 30 opkomen. Ook worden de scholen trouwer bezocht.

Noorwegen. Een adres uit N. Amerika. Gebrek aan predikanten. Eene vrije Theologische faculteit.

Niet minder dan 311 professoren en predikanten der Noorweegsche Luthersche kerk in N. Amerika hebben zich met een schrijven gericht tot hunne moederkerk naar aanleiding van den strijd, die in Noorwegen tegen het modernisme gevoerd wordt. Dat schrijven luidt aldus: „Wij, die met zoovele hechte banden en vooral door de gemeenschappelijke Luthersche belijdenis met u verbonden zijn, en die met de echte goederen der Luthersche vrije kerk gezegend zijn, hebben de diepgevoelde behoefte het bij uwen waren strijd uit te spreken:

1. dat wij met groote zorg en groote smart waargenomen hebben, dat het fundament der Luthersche kerk en daarmede de grondwaarheden des Christendoms, als de leer van de Godheid van Christus, de ontvangenis van Christus uit den Heiligen Geest en de opstanding uit den doode, in toenemende mate in de Kerk van ons moederland geloochend worden;

2. dat wij van ganscher harte sympathiseeren met dat deel van het Noorweegsche kerkvolk, dat aan het ware Luthersche geloof vasthoudt; en

3. dat het ons gebed is tot God, dat de verrezen en ten hemel gevaren Heiland u de genade schenke, om met toenemende klaarheid en kracht manmoedig voor de instandhouding van het geloof te strijden, voor welken de heiligen verantwoordelijk zijn, en dat de grond is, op welken wij met Gods genade de kerk gebouwd hebben en nog bouwen, om aldus in staat te zijn de kerk van ons moederland uit het haar dreigend gevaar te redden.

Noorwegen dreigt gebrek aan predikanten te zullen krijgen. Er zijn daar een 600 predikantsplaatsen, doch in de laatste tien jaren waren er geen candidaten genoeg om de opengevallen plaatsen te bezetten. Wat is de oorzaak van het feit, dat steeds minder Noorweegsche jongelieden zich voorbereiden voor de dienst des Woords? In den regel kan men zeggen, dat naarmate het ongeloof toeneemt, ook de lust afneemt om in de Theologie te studeeren. De „Noorweegsche kerkelijke Courant" zegt echter, dat in Noorwegen het afnemen van het aantal studenten in de Godgeleerdheid zijn oorzaak heeft in de kerkorde van de Staatskerk en in den toestand der Theologische faculteit, waardoor de ouders der jongelieden en ook de jongelieden zelve, vreezen moeten, in handen te vallen van leeraars, welke in fundamenteele stukken van de belijdenis der kerk afwijken.

Dat pleit voor het Noorweegsche volk. Doch zou het niet te idealistisch voorgesteld zijn? Wij meenen van niet. Immers de geloovigen die de Luthersche belijdenis niet willen prijsgeven, hebben de handen ineengeslagen om eene vrije Theologische faculteit te stichten, die uitgaat van hen die op den bodem der Luthersche belijdenis staan. Het is zoo goed als zeker, dat deze faculteit tot stand komt, en men verzekert dat de sympathie voor een stichting die de „eigen hulp der kerk" genoemd wordt, groot is. Wij verwachten dat ook uit Noord-Amerika zedelijken financieele steun voor deze faculteit niet zal uitblijven.

Gemengd Nieuws.

Gesticht voor Melaatschen. Wij lezen in *De Wachter*:

In »The A. R. Presbyterian" deelt Mej. M. Alexander mede, van haar bezoek dat zij bracht aan het gesticht voor melaatschen te Bawa Lukham, twaalf mijlen van Sialkot, waaraan wij het volgende ontleenen:

In dit gesticht worden thans 30 patiënten verpleegd: 17 mannen, 10 vrouwen en 3 jongens. De patiënten zagen er goed uit, en waren bezig met den dagelijkschen arbeid. Zooals bekend is, vallen de door melaatschheid aangetaste leden van het lichaam af; de een mist een of meer vingers of teenen, een ander heeft den neus verloren, terwijl de huid grauw gekleurd is en gerimpeld. Een melaatsch lid is gevoelloos, zoodat het meermalen gebeurt dat deze ongelukkigen zich branden zonder het gewaar te worden dan door den reuk.

In dit gesticht waren een bruid en bruidegom, beide op jaren. De man was er al eenige jaren geweest; de vrouw betrekkelijk kort. Zij gevoelden betrekking op elkander en werden in het huwelijk verbonden. De vrouw had alle vingers verloren, maar was met de palmen der handen in staat om haar brood te bakken. De man had van zijne voeten niet meer dan stompen overgehouden, waarop hij zich voortbewoog op de wijze der vrouwen in China. Deze twee waren Christenen, maar het meerendeel zijn Mahommedanen en Hindoes. Met diep medelijden gevoelden zich de bezoekers, toen zij een blinden Hindu zagen en hem begonnen te vertellen van den Zaligmaker. Heftig ontstak zijn toorn en met luide stem preeg hij de goden der Hindoes en liet zich minachtend uit over Jezus. Hij seide, dat zijne goden alles voor hem doen konden en wilden, en dat hij daarom geen behoefte aan Jezus had.

De drie jongens in dit gesticht verpleegd, zijn kinderen van melaatsche ouders, die ook in het gesticht zich bevinden. Verder zijn er nog onderscheiden kinderen, die niet door de melaatschheid zijn aangetast, maar de ouders kunnen er niet toe komen om deze kinderen vrijheid te geven zich elders te vestigen.

Een Indisch meisje is al veertien jaar in het gesticht werkzaam. Haar speciaal werk bestaat hierin, dat zij de hoofden rein moet houden. De melaatschheid heeft haar vooralnog niet aangetast.

De heer Ballantine, een der zendelingen, heeft opzicht over dit gesticht. De Engelsche regeering heeft een voldoende som gelds beschikbaar gesteld om voor den heer Ballantine en zijn gezin een woning te bouwen.

Onkunde in den Bijbel. Eenigen tijd geleden — zoo schrijft iemand in *The Epworth Herald* — werd in een der colleges een onderzoek ingesteld naar de kennis der H. Schrift bij de leerlingen der laatste twee jaren, de junior en de senior klas. De vragen waren opgesteld door vijf professoren, en terstond gegeven na de opening der lessen, zoodat er geen gelegenheid bestond om vooraf een en ander te onderzoeken.

De uitslag van dit examen was bedroefd. De vraag werd onwillekeurig gedaan: »Wat mag toch de oorzaak zijn, dat het opkomend geslacht zoo bitter weinig van den Bijbel afweet?« Op de vraag: wie waren de tollenaars? werden de volgende antwoorden gegeven: »Het waren menschen, die voorgaven, dat zij Christus liefhadden, en die geminacht werden, omdat zij in hun eerdienst te publiek waren. Tollenaars waren halve Joden, die daarom bitter gehaat werden. Zij maakten die secte uit, die Christus liefhad. Het waren menschen, die zoo genoemd worden, omdat ze beter gevoelen dan andere lieden. — Het waren Joden en ze werden gehaat omdat zij zondaren waren. — Het waren de publieke aanbidders.« Op de vraag: Welke zijn de historische boeken des Bijbels, gaf één ten antwoord: Genesis, de Psalmen, de Apostelen.

Eigenaardige antwoorden werden gegeven op de vraag: waarom werd Daniel in den leeuwenkuil geworpen? »Omdat hij een Christen was. — Ter oorzaak van zijne prediking. — Omdat hij het Woord van Christus predikte. — Zijn broeders wenschten hem te dooden en hij werd daar geplaatst voor veiligheid — (Bij de leeuwen voor veiligheid!) Omdat hij een maand lang drie maal daags bad. — Hij werd daar in geworpen om zijne misdaden. — Omdat hij Christus aanbad — Omdat hij weigerde wijn te drinken."

Een andere vraag: Wat is de beteekenis van het Pascha? werd beantwoord: »De tijd toen zij Christus doodden. — Het heeft betrekking op een oud Egyptisch feest. — Het doelt op een doodsengel, die op zekeren tijd over Israel vloog."

Sommigen wisten zelfs geen weg met de Wet der Tien Geboden. Een hunner verklaarde, dat men daaronder moest verstaan: de Tien Boeken van den Apostel Moses. Een ander schreef neer: De decaloog (de 10 wetwoorden) zijn de eerste tien boeken van het Nieuwe Testament.

Op de vraag: Wie was Barabbas? werden de volgende antwoorden gegeven: »Hij was een Joodsch schriftgeleerde, die het volk onthaalde — Hij was een van de vele dieven, die met Jezus gekruisigd werden. — Hij was een bekende hoogepriester bij de Romeinen. — Hij was een berucht man om zijne verdrijving. — Hij was een rijk man, die er openlijk voor uit kwam, dat hij niet in Jezus geloofde. — Hij was een schrikkelijke deugniet, die naast Jezus werd opgehangen toen deze gekruisigd werd«.

Onder anderen werd ook gevraagd: Hoe verkreeg Jacob zijns broeders eerstgeboorterecht? Ziehier de antwoorden: »Ter wille van zijn krachtige prediking. — Omdat zijn oude vader blind was. — Door aan Esau een kooksel te verkoopen, dat hij terug wilde nemen. — Jacob doodde een jong schaap en bracht het naar zijn broeder, die blind was. Doordat hij boos werd en zijn broeder doodde. — Door een schapenvacht om te doen.

Iemand meende, dat de naam »geliefde discipel« niet aan Johannes maar aan Paulus gegeven was. Velen verklaarden, dat Jezus drie en dertig jaren niet op aarde had geleefd, maar onder het volk werkzaam was geweest. Sommigen gaven aan Maria's echtgenoot den naam van Jacob en Johannes.

Winckel.

Voor Kinderen.

DE KLOKKETOREN.

III.

Hooggezeten.

Nu moet ik, eer ik verder laat vertellen, den vrienden even verhalen hoe de zaken in Europa toen stonden. Anders begrijpen ze misschien niet wat verder volgt.

Ge moet dan weten dat er destijds in Oostenrijk een keizerin regeerde, die Maria Theresia heette. Zij kon het maar niet vergeten, dat Oostenrijk aan Pruisen Silesië had verloren, en trachtte dat terug te krijgen. Zij had daarbij tot bondgenooten keizerin Elizabeth van Rusland en den Saksischen keurvorst, die ook in den vorigen oorlog geleden had. Frankrijk wist zij mede te winnen.

Maar de koning van Pruisen, Frederik de Groote, zag het aankomen en begon den oorlog die zeven jaren zou duren. Hij rukte met zijn leger in Saksen, maakte zich meester van de hoofdstad Dresden en dwong het Saksische leger zich over te geven. Ook de Oostenrijkers werden geslagen.

Er werd ontzettend veel gevochten vier jaren lang. Toen, in 't jaar 1760, was de koning van Pruisen in 't eerst ongelukkig. Hij verscheen 2 Juli weer voor Dresden om dat te belegeren, doch ditmaal gelukte het hem niet er in te komen. De vrienden willen dien tijd, Juli 1760, wel onthouden, want juist daaruit valt veel te vertellen, gelijk we hooren zullen. Ik wil er alleen nog bijvoegen, dat na veel strijd in 1763 te Hubertsburg vrede werd gesloten, waarbij ieder behield wat hij vóór den oorlog had bezeten. Er was dus met al het bloedvergieten niets gewonnen, ook na zeven jaar krijg.

En nu geven we weder onzen verteller het woord.

De stad Dresden, onze schoone hoofdstad, zag er nu veertig jaar of zoo geleden, niet volkomen uit als thans. Vooral kan dat gezegd worden van de Kruiskerk, die er nu geheel anders uitziet dan vroeger.

De kerk zooals ik haar in mijn jeugd heb gekend, zag er volstrekt niet prachtig of indrukwekkend uit, en kon wel allerminst een kunstbouwwerk heeten. Doch we konden er toch den Heere even goed dienen als nu.

Om vele redenen, die ge straks hooren zult, herinner ik mij het best den klokketoren. Dat was een hoog gevaarte van verscheiden verdiepingen, elke verdieping was weer wat smaller dan de vorige, zoodat het wel iets had van een verrekijker dien men uitschuift. Op de eerste verdieping had men gewone vensters, doch de bovenste had niet anders dan twee kleine openingen, eigenlijk ronde kijkgaten. Van die gaten heb ik dikwijls gebruik gemaakt om de stad en het omliggende land uit de hoogte te bezien, ook de Elbe en de bergen en bosschen. Want men had daar boven een prachtig uitzicht, doch het kon er ook ontzettend waaien en regenen, vooral in den wintertijd.

Dat ik die bovenverdieping zoo goed ken, heeft ook zijn goede reden, want daar woonde mijn oom Schoenebeck, en de kijkgaten waren meteen de vensters van zijn huisvertrek. Daar woonde hij met zijn vrouw (kinderen hadden zij niet) bij de torenwachter, die schertsend placht te zeggen: „ik ben de hoogstgeplaatste man van Dresden; zelfs onze genadige heer keurvorst zetelt niet zoo hoog als ik."

Maar al was het een hoog verheven post dien mijn oom bekleedde, hooge inkomsten had hij er niet van. Hij had vrij wonen en verdiende verder niet meer, dan voldoende was om niet van honger te sterven. Voor dat kleine loon moest hij op tijd de klokken luiden, en 's nachts teekens uitzien, of er ook ergens in de stad brand was. Dan moest hij op den hoorn blazen, tot hij merkte dat de blusschers op de been waren. Ook moest hij de klokken luiden bij huwelijken en begrafenissen, doch dat was iets dat afzonderlijk werd betaald.

Daar mijn oom en tante nu onmogelijk leven konden van het weinige, dat de eerste als torenwachter verdiende, zoo deed mijn oom er wijselijk nog een werk bij, dat echter ook met den tijd heel nauw in betrekking stond. Hij was namelijk klokkemaker of liever klokkenhersteller. Men gebruikte toen veel de zoogenaamde „klocken uit het Zwarte woud," die vervaardigd werden door de dalbewoners van dat gebergte, en die veelal versierd waren met een koekkoek, welke riep als de klok sloeg. Deze klokken grootendeels van hout vervaardigd, wist mijn oom heel goed te herstellen, als dat noodig was, wat dikwijls voorkwam. De muren van zijn kamer waren dan ook vaak met zulke klokken behangen. En als ze liepen en sloegen, kon het op sommige oogeblikken een geweldig leven zijn, doch mijn oom was daaraan zoo gewoon, dat hij het bijna niet meer hoorde.

Toen moeder gestorven was, kwam ik, zoo als gezeid, bij dezen oom. Er was daar wel niet veel ruimte, maar toch werd wat lager in den toren een hokje gevonden, waar mijn bed kon staan. Hoewel zij zelf weinig hadden, deelden zij het toch gaarne met mij, al bleef ook oom Carl bij zijn besluit, om niets te doen.

De vraag was echter al spoedig, wat er van mij groeien moest. Ik ging natuurlijk op school, en het leeren vlotte ook vrij goed. Maar elk vrij oogenblik zat ik weer in de kazerne. Ik had daar veel vrienden, en werd er nog altijd vriendelijk ontvangen. Van de officieren kreeg ik nu en dan wat zakgeld, en hoe ouder ik werd, hoe meer het soldaat wezen mij aantrok. Daarbij kwam, dat het oorlog was en er veel manschappen noodig waren. Was ik ouder geweest, ik zou zeker dienst genomen hebben. Nu dat niet ging, deed ik toch niets liever dan met de soldaten spreken. Vooral praatte ik graag met degenen die een veldslag hadden bijgewoond of een beleg. Wel werd ik dan soms zeer bedroefd, als ik aan mijn lieven vader dacht, doch kort daarop was ik 't al weer vergeten. Ik wist echter niet, dat ik eerlang geheel zou genezen worden van mijn ingenomenheid met oorlogen, gevechten en dergelijke dingen. Uit de verte leek het mooier dan het later zou blijken te zijn.

Ik praatte dikwijls met mijn oom, terwijl hij zat te werken, en natuurlijk liep het gesprek dan meermalen over den oorlog en den krijgsdienst. Mijn oom meende, dat ik door het lot van mijn ongelukkigen vader, wel afgeschrikt zou zijn van het soldatenleven. Doch ik gaf hem vaak te verstaan, dat hij zich bedroog en zelfs later heel graag in dienst zou gaan. Wat oom en tante ook praatten, ik bleef daarbij en zoo besliste, dat oom eindelijk zei: „In vredes naam dan, als je niet anders wilt, zal het wel moeten."

Ik was den koning te rijk en wist dadelijk raad, dien ik in de kazerne had ingewonnen. Er was in Dresden een krijgsschool, waar men kosteloos voor het leger werd opgeleid. Daar ik met officieren bekend was en veel voorspraak had, en ook als zoon van een gesneuveld sergeant, kostte het mij weinig moeite geplaatst te worden, en zoo werd ik dan op mijn 13 de jaar leerling in de krijgsschool, met het heerlijk vooruitzicht, eens overste te worden, ja misschien wel generaal!

HOOGENBERG.

Gereformeerde Gezindheid

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Balk, Wijckel en Stellendam, E. van der Laan, cand. te Uithuizermeeden (Gron.). — Nunspeet, R. Smeding, te IJsselmonde. — Nieuwendam, K. Doornbos, te Boxum (Fr.). — Scharendijke, H. Haspers, te Hardingsveld. — Needs, H. N. Boukema, te Zwolle. — Sch onebeek, Dirkshorn, Woubrugge en Ambt-Vollenhove (A), J. H. Riesberg cand. te Winterswijk. — Rotterdam (Feijenoord), J. v. d. Berg te Terneuzen.

AANGENOMEN: Waarder, J. F. Hulsteijn, te Langerak b/d. Lek. — Wolvega, G. Kersaies, te Marrum (Fr.).

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Spijk (Gron.), C. A. Lingbeek, te Voorst. — Beilen (toez.), J. A. L. Hovy, te Schoonebeek. — Deurne (toez.), J. J. L. Middendorp cand. te Bussum. — St. Annaland, J. H. van Paddenburgh, te Renswijk. — Oudeschoot c.a., J. Kroneman, te Blankenham. — Oud-Vossemeer, J. C. C. Trillsard, te Scherpenisse. — Kwadijk, P. Groot Jzn., te Beetgum

AANGENOMEN: Charlois en Katendrecht, W. H. Kelder, te Warmond. — Wijckel (Fr.), J. Koster, cand. te Utrecht. — Lichtenvoorde, D. van Krevelen, te Beekbergen.

BEDANKT: Makkinga c.a., N. W. Posthumus, te Hem (N.-H.). — Havelte (toez.), J. W. Visscher, te Korsjum. — Harderwijk, L. van Mastrigt, te Barneveld. — Rouveen, J. G. Dekking, te Monster.

Advertentiën.

Heden overleed, in de volle verzekerdheid des geloofs, in den gezegenden ouderdom van ruim 86 jaren, onze innig geliefde Vader, Behuwd- en Grootvader, de Heer

EPKO GERHARD HECKMAN,

sedert 1895 weduwnaar van MARTJE L. KUIPER.

Uit aller naam:
G. H. HECKMAN.

Oostwolde (Oldambt), 17 Maart 1908.

Voor de vele en treffende blijken van belangstelling ons getoond na het overlijden van onze geliefde Moeder, betuigen wij onzen hartelijken dank.

De Familie HAMSTER.

Finsterwolderpolder, 19 Maart 1908.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
WESTERMARKT No. 21
AMSTERDAM.

KERKORGEL!
Door omstandigheden voor **lagen prijs te koop** een prachtig **Pijporgel**, zeer geschikt voor 4 à 500 personen. Brieven franco letter J. bureau van dit blad.

Calvijn. UITLEGGING ∴ ∴ ∴ ∴ PROF. JESAIA.
Prijs te voren ƒ 5.40;
thans ƒ 2.70; geb. ƒ 3.20.
D. A. DAAMEN te Rotterdam, Uitgever.

Verschenen bij EGELING's Boekhandel, Amsterdam:
„STERRELICHT"
door
G. STEINBERGER.
Vrij vertaald door Mej. J. H. K(UYPER).
Met een woord vooraf van Prof. Dr. H. BAVINCK.
Prijs gebonden ƒ 1.25, ingenaaid 90 cent.

H. de Vries,
Commissionnair in Effecten.
Achter St. Pieter 27.
UTRECHT.

VERSCHENEN:
Het Vruchtdragend ∴ ∴ ∴ ∴ Tarwegraan.
Leerrede over Joh. XII vs. 20-33
DOOR
J. C. SIKKEL,
Dienaar des Woords te Amsterdam.
Uitgesproken in de Raamkerk te Amsterdam op Zondag 1 Maart 1908, na **25-jarige ambtsbediening.**
Met bijgevoegd Portret van den Schrijver.
2e druk.
Prijs 35 cent.
∴ Verkrijgbaar bij den Uitgever. ∴
H. A. VAN BOTTENBURG, Bloemgr. 45, Amsterdam

EISMA & Co.
Noordeinde 20, den Haag.
Kassiers
en
Commissionairs in effecten.

Bij de Hollandia-Drukkerij te BAARN is zooeven verschenen:
Uit de Nalatenschap van -:- Ds. C. Oranje. -:-
Met een inleidend woord van
Dr. J. C. DE MOOR.
f 1.50 ing; f 1.90 gebonden.

BELIJDENISGESCHENK.
HAMABDIL.
Van de heiligheid van het Genadeverbond.
door Dr. H. H. KUYPER.
INHOUD: I. Een ernstig gevaar. II. De schijnbare tegenstelling tusschen Genadeverbond en Uitverkiezing. III. „Doop alles wat in het Doophuis binnengebracht wordt." IV. De eenheid tusschen Genadeverbond en Uitverkiezing. V. De Goddelijke scheidslijn. VI. Het nationaal verbond met Israël. VII. Het doopbevel. VIII. De gelooviger en hun kroost. IX. De praktijk onzer vaderen. X. De verbondsbeschouwing der gemeente. XI. De bedenkingen weerlegd. XII. De eisch tot zelfonderzoeken gehandhaafd.
Prijs ƒ 2.—, gebonden ƒ 2.40.
Uitgever H. A. VAN BOTTENBURG, Bloemgracht 45, Amsterdam.

OTTO FUNCKE's werken
thans voor slechts **50 cent per deel.**
No. 1 en 2. „Gods leidingen in mijn levensgeschiedenis", twee deelen van ƒ 4.50 voor ƒ 1.—. 3. „De dienst des Heeren in het dagelijksch leven" ƒ 2.50. 4. Christelijke vraagteekens" of „Hoe kan men de wil des Heeren weten", 5. „Jesus en de menschen", een kostelijk werk, ƒ 2.25. 6. „Onopgemaakte waarheden," ƒ 2.25. 7. „Hoe men gelukkig wordt en gelukkig maakt", ƒ 2.50. Dus 7 deelen van OTTO FUNCKE worden thans franco thuis gezonden op ontvangst van postwissel à ƒ 3.50 door
H. VERHOOG, *Halfweg N.H.*

Verzekerdheid. Veertien leerredenen :: over Rom. VIII :: :: door ::
Ds. SILLEVIS SMITT.
Prijs te voren ƒ 1.75; thans ƒ 0.75
D. A. DAAMEN te Rotterdam, Uitgever.

WIELRIJDERS! GELDBESPARING.
Door het afsluiten van een reuzen-contract voor het seizoen 1908 wordt een ieder in de gelegenheid gesteld zich een **sterk, solide** en **lichtloopend RIJWIEL** aan te schaffen voor weinig geld, alle geheel compl. met leeren tasch, gereedschap, pomp met houders, stalen spatborden en bel, prima Machintash, Coventry banden met naam op 't loopvlak ƒ **41.50**, dito met vrijwiel en velgrem ƒ **44.50**, dito met vrijwielnaaf met terugtraprem ƒ **47.50**, dito met nikkelen velgen met bies, stuur met 2 remmen **op voor- en achterwiel**, kogelvrijwiel ƒ **47.75**. Dit is de halve prijs van de gewone waarde. Op aanvraag franco zichtzending door geheel Nederland.
Adres: LINDEMANN, Reguliersgracht 87, AMSTERDAM.
Vraagt prijscourant 1908. — — — Wederverkoopers gezocht

NAAR ZUID-AMERIKA
met de stoomschepen van den **Koninklijken Hollandschen Lloyd.**
Eerstvolgende vertrekdagen voor **Passagiers**
van Amsterdam naar Rio de Janeiro, Santos, Montevideo en Buenos-Ayres:
s.s. „Zaanland" . . . . . **8 April.**
s.s. „Rijnland" . . . . . **8 Mei.**
s.s. „Amstelland" . . . . . **8 Juni.**
Voor nadere inlichtingen wende men zich tot den
Koninklijken Hollandschen Lloyd, 111 Prins Hendrikkade, Amsterdam.

LEVENSVERZEKERING
de Nederlanden van 1845
BRAND- INBRAAK VERZEKERING
DEN HAAG (vroeger Zutphen). Directie HENNY
KAPITAAL . . . . . ƒ 4.000.000.00
RESERVEFONDS: ruim . . 1.235.000.00

Wed. P. VAN EIJK & ZONEN
Hoofdkantoor: AMSTERDAM, Damrak 60.
Bijkantoren: AMSTERDAM, Dam 13-15-17.
HILVERSUM, Langestraat 65.
HAARLEM, Kruisweg 69.
ROTTERDAM, Zuidblaak 62, bij het Postkantoor.
DORDRECHT, Wolwevershaven 23.

Belasten zich met de uitvoering van EFFECTENORDERS.
Nemen en **geven** GELDEN op PROLONGATIE.
Sluiten BELEENINGEN.
Ontvangen GELDEN à DEPOSITO tegen dagelijks vast te stellen rentekoers.
Wisselen VREEMDE BANKNOTEN en MUNTSPECIEN.

Bij J. H. KOK te Kampen verscheen thans compleet:
COMMENTAAR
op Paulus zendbrief aan de
PHILIPPENSEN
door
D. H. ZANCHIUS.
Uit het Latijn vertaald door
Ds. G. WIELENGA.
Royaal formaat. 552 Pag. Compresse druk.
Prijs ƒ 4.80. In stempelband ƒ 5.50.
Bij alle solide Boekh. ter inzage te bekomen.

ONMISBAAR
voor elken Bijbellezer, die ernstig studie van de Schrift wil maken en inzonderheid voor hen, die onderwijs daarin hebben te geven is:
Handboek voor de Beoefening der Bijbelsche Geschiedenis,
van E. STOCK e. a. bewerkt door
Ds. W. B. RENKEMA.
Prijs, bij inteekening (de 2 banden inbegrepen) ƒ 4.95.
Het 1ste deel (O.T.) is compleet en bij den boekhandel ter inzage te bekomen; het 2de deel verschijnt thans in afleveringen.
Vraagt prospectus aan bij den Uitgever
D. A. DAAMEN,
Rotterdam.

R. C. VERWEIJCK.
Vragenboekje op de Leerplichtwet
ten dienste van ouders, onderwijzers, enz.
Prijs f 0.25.
Amsterdam W. KIRCHNER,

KERKBOUW GLANERBRUG.
In antwoord op onze circulaire, met hartelijken dank ontvangen tot 9 Maart, van de kerk te: Aalten A ƒ 3, Anna Jacoba polder ƒ 2.50, Augustinusga ƒ 1, Beetgum ƒ 2, Bergen op Zoom ƒ 2, Bergentheim ƒ 2, Bierum ƒ 5, Blija ƒ 5, Brenkelen ƒ 2.50, Britsum ƒ 1.50, Bunschoten B ƒ 2.50, Cubaard ƒ 1, Delft ƒ 5, Delfshaven ƒ 2.50, Dokkum A ƒ 2, Driebergen ƒ 4, Duurswoude ƒ 2.50, Ede ƒ 1, Garijp ƒ 2.50, Gasselter Nijveen ƒ 5, Genderen ƒ 2.50, Gorcum ƒ 10, Hasselt ƒ 2.50, Heerjansdam ƒ 2, Heinkenszand ƒ 2, Heusden ƒ 1, Hillegom ƒ 2.50, Hollum ƒ 1, Hijum ƒ 1, Joure ƒ 7.50, Katendrecht ƒ 2.50, Kollum ƒ 5, Leerdam ƒ 2.50, Lekkerkerk ƒ 1.68, de Lier ƒ 2, Lioessens ƒ 2, Marum ƒ 3, Meeuwen ƒ 1, Naaldwijk ƒ 1, Naaldwijk ƒ 2.50, Nieuw-Lekkerland ƒ 1, Nieuwveen ƒ 1.50, Numansdorp ƒ 2, Ottoland ƒ 2, Oudega ƒ 1, Poortugaal ƒ 1, Raamsdonk ƒ 1, Raard ƒ 2, Stadskanaal ƒ 2.50, Suawoude ƒ 2.50, Terneuzen ƒ 5, Uithoorn ƒ 1, Utrecht ƒ 15, Wanswerd ƒ 3, Woerden ƒ 5, Vlaardingen B ƒ 2, IJselmonde ƒ 2.50, Zierikzee ƒ 1, Zoutkamp ƒ 2.

Wij verwachten *spoedig* van de andere kerken nog vele bijdragen. De tijd dringt en de *schuur* waarin de gemeente tot nu toe vergaderd is, met 1 *juli* a.s. niet meer beschikbaar. Tevens vestigen we de aandacht van broeders en zusters, die ons kunnen helpen, op onzen toestand. Hunne gaven zullen dankbaar worden aanvaard, om onder den zegen des Heeren het gewenschte doel te bereiken, n.l. het verkrijgen van een eenvoudig kerkgebouw, waarin de gemeente kan samenkomen.

Namens den kerkeraad der Geref. kerk te Glanerbrug (Lonneker):
H. J. RUITER, *Praeses.*
K. v. D. BERG, *Scriba.*

Boek- en Courantdrukkerij:
wh. ROELOF KRÖBER & BARTELS
Amsterdam.

f 2.40 INGENAAID
f 2.90 IN PRACHTBAND

Verschenen bij W. KIRCHNER te Amsterdam van **Dr. A. KUYPER Jr.**
VAN DE KENNISSE GODS.
INHOUD: De heerlijkheid der Kennisse Gods. — De onbegrijpelijkheid Gods. — De openbaring Gods. — Onnatuurlijke verschijnselen. — De natuurlijke Godskennisse. — De bijzondere openbaring. — Het bestaan Gods. — Het wezen Gods. — De Namen Gods. — De deugden Gods. — De Heilige Drieëenheid. — Uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen

f 2.40 INGENAAID
f 2.90 IN PRACHTBAND

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND".
Maildienst tusschen
Amsterdam en Nederlandsch-Indië,
IN VERBINDING MET DE DIENSTEN DER
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij,
via GENUA, SABANG en SINGAPORE.

	van Amsterdam	van Genua	te P. Said	te Sabang (Poeloe Weh)	te Singapore	te Batavia
*Koningin Wilhelmina	7 Maart	19 Maart	24 Maart	8 April	11 April	13 April
†Grotius	21 „	2 April	7 April	22 „	25 „	27 „
*Koning Willem III	4 April	16 „	21 „	5 Mei	8 Mei	10 Mei
†Oranje	18 „	30 „	5 Mei	19 „	22 „	24 „
*Rembrandt	2 Mei	14 Mei	19 „	2 Juni	5 Juni	7 Juni
†Koning Willem I	16 „	28 „	2 Juni	16 „	19 „	21 „
*Vondel	30 „	11 Juni	16 „	30 „	3 Juli	5 Juli
†Koning Willem II	13 Juni	25 „	30 „	14 Juli	17 „	19 „

Deze mailbooten hebben zoowel op de uit- als thuisreis te **Sabang onmiddellijke aansluiting** op **Deli** en **Padang** met de booten der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

EXTRA AFVAARTEN:
Naar **JAVA** en naar **MACASSAR** (eventueel met overlading).
20 Maart †**Ceram**, Kapt. W. A. BEYER.
Laadt voor Sabang, (Oleh-leh), Singapore, Tagal en Pakalongan.
3 April *Timor, Kapt. P. J. BAKKER.
Laadt voor Sabang, (Oleh-leh), Padang en Tjilatjap direct.
11 April †**Flores**, Kapt. T. OUWEHAND.
Laakt voor Sabang (Oleh-leh) en Padang direct.
25 April *Bali, Kapt. J. ALBERTS.
Laadt voor Sabang (Oleh-leh), Padang, Tagal, Panaroekan en Banjoewangi direct.
Adres voor LADING en PAKKETTEN:
te AMSTERDAM: VRACHTBUREAU STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" (Handelskade);
te ROTTERDAM: HUDIG & VEDER voor de schepen gemerkt †, KUYPER, VAN DAM & SMEER voor die gemerkt *.
Adres van PASSAGE: Afdeeling Passagiersdienst, Prins Hendrikkade 159 te Amsterdam en bij de Agenten.
N. B. De vaarbeurten der schepen kunnen gewijzigd worden.

RHEUMATIEK-REMEDIE.
Radicaal afdoend geneesmiddel. Rheumatiek en jicht. 60 cts. per flacon franco. Attesten gratis.
K. S. DE BOER, te Sneek.

Bij J. H. KOK te Kampen ligt ter perse om weldra te verschijnen:
Het Christelijk Huisgezin
door
Dr. H. BAVINCK.
Een belangrijk boek, dat in geen enkel Christelijk gezin mag ontbreken.

Tijdelijk.
5 STANDAARDWERKEN ruim 2000 bladzijden
Van ƒ 11.25 voor slechts ƒ 1.25.
No. 1. Dat reuzenwerk van J. P. HAZEBROEK, get. „Hesperiden" of nieuwe poezie in den avond des levens, prijs ƒ 4.75. No. 2. Dat groote dikke boek van HENRI MARTIN, zendeling in Indië, een boek dat 18 × herdrukt is, wat dus geen aanbeveling behoeft, 't is ruim 500 bladzijden en de prijs ƒ 2.20. No. 3. Dat keurige werk van O. G. HELDRING, Leven en Arbeid, bijna 400 bladzijden, ƒ 2.20. No. 4. Mahomed en zijn opvolgers, door MILO, 200 bl., ƒ 1. No. 5. Jona's reize naar Nineve, dat 't mooi is spreekt van zelf, ook voor kinderen, ƒ 1, (door Ds. DEKKER). Goed begrepen dus, deze 5 werken, een reuzenpak, tijdelijk voor ƒ 1.25 franco thuis. Wie ƒ 1.75 zendt, ontvangt No. 1 in fraaien met goud versierden stempelband, prijs ƒ 6.50, en voor ƒ 2 ook No. 5 gebonden. Zendt postwissel s.v.p. à ƒ 1.25 of ƒ 1.75 of ƒ 2 en vraag pakket „Hesperiden", uit *De Heraut* aan **H. VERHOOG**, Boekh., **Halfweg.**